

<http://cyberleninka.ru/article/n/kulturnyy-arhetip-sovremennyye-podhody-k-osmysleniyu-fenomena-1>

6. Jonathan Stivenson. Counter-terrorism: Containment and Beyond. The International Institute for Strategic Studies, October 2004. Adelphi Paper 367. P. 61-72, 95-105, 108-112.

7. Тишков В. Самоопределение российской нации/ Валерий Тишков// Международная жизнь. – Том 13, № 1(40). – январь-март 2015 г.– [Electronic resource] – Access mode:<http://www.intertrends.ru/seven/002.htm>

Затовський Б.О.

аспірант

Історичного факультету

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПОЛІТИЧНІ ПОДІЇ В АВСТРО-УГОРЩИНІ В 1905-1907 РР. У ВИСВІТЛЕННІ РОСІЙСЬКИХ ЛІБЕРАЛЬНИХ ЖУРНАЛІВ

Австро-Угорська імперія на початку ХХ ст. представляла собою конгломерат цілого ряду національностей. Але в основі його було об'єднання Австрії та Угорщини. У цій державі, де переплелися найрізноманітніші види протиріч, в 1905-1907 рр. високо піднялась хвиля масового страйкового руху. Протестуючі виступали за демократизацію політичного ладу, за запровадження загального виборчого права і за ряд інших нововведень.

Для російського суспільства, яке гостро переживало власні події звернення до європейського контексту було надзвичайно актуальним. Їх аналіз дозволяв обговорювати аналогічні процеси в Російській імперії.

Отож, російська ліберальна преса, досить докладно досліджувала всі кризові явища в Австро-Угорщині. Але особливу увагу все-таки приділялося ситуації в угорських землях тому що саме на цій території були найбільш масові протести.

Для читачів в Російській імперії відомості про події в Австро-Угорщині висвітлювали кореспонденти таких авторитетних видань, як «Вестник Европы», «Русская мысль» та «Русское богатство». Ці ліберальні видання не тільки повідомляли інформацію про події в Австро-Угорської

імперії, але й докладно коментували їх. За 1905-1907 рр. в ліберальних російських журналах з'явилося 23 публікацій про австро-угорську ситуацію.

У 1905 р Л. З. Слонімський, беззмінний автор відділу «Иностранное обозрение» «Вестника Европы», стверджував, що більш радикальні події відбулися саме в Угорщині. Нові парламентські вибори дали несприятливий результат для, на його думку, «мнимо-либерального» уряду графа Тіси. Опозиція, очолювана Ф. Кошутом і графом Аппоні, вперше отримала більшість у парламенті [2, с. 844].

Однак, на думку Л. З. Слонімського політичні кризи в обох частинах Австро-Угорщини розв'язалися порівняно благополучно: в Австрії главою кабінету, замість Кербера, був призначений один з видних німецьких діячів, барон Гауч [2, с. 844].

Ці події глибоко торкнулися питання політичних перетворень, демократичного удосконалення державного ладу. У цей період посилювалися і національні протиріччя. Австро-Угорщина – була надзвичайно різноманітна за національним складом. Кожна з національностей, будь-то австрійці, угорці, чехи або поляки і т. д. вимагали більших політичних прав і свобод.

Головною причиною конфлікту стало питання про офіційну мову австро-угорської армії, яка була німецькою. Не досягнувши угоди, нещодавно сформована парламентська коаліція декларувала створення власних збройних сил. Уряд у Відні добре розумів, що цей крок призведе до руйнування єдиної армії і надалі буде означати крах держави. Тому він пішов на управління угорською частиною імперії урядом Іштвана Тіси без опори на парламент, що призвело до важкої конституційної кризи.

Редактори журналу «Вестника Европы», докладно висвітлювали цю проблему, як і взагалі міжнаціональні відносини на сторінках свого видання в 1905 р.

На думку, вже згадуваного Л. З. Слонімського імператор Франц-Йосиф, ніяк не міг погодитися на те, щоб військові командири зверталися до військ на їх національній мові, а не німецькою; між іншим угорці вважали вживання чужих командних слів в угорській армії не тільки безглуздом, але й образливим для своєї національної гідності [3, с. 363].

У «Вестнике Европы» стверджувалося, що «Император Франц-Иосиф скорее готов потерять Венгрию, чем сделать такую уступку, и эта непонятная настойчивость борьбы против общего национального

требования служить, в сущности, единственным источником непрерывных министерских кризисов и неурядиц, волнующих венгров, в последние годы» [3, с. 363].

І в 1906 р. «Вестник Европы» продовжував уважно відстежувати угорські події. Російські автори підкреслювали, що загальні інтереси народних мас і привілейованих станів вступили в конфлікт.

Масовий рух досяг такого розмаху, що правлячі кола пішли на поступки. Уряд оголосив про свій намір винести на обговорення Рейхстагу законопроект про введення загального виборчого права в Австро-Угорщині.

Як вказує С. Котляревський, один з авторів розділу «иностранная политика» «Русской мысли»: «всякое значительное расширение избирательного закона, которое открывает доступ, к легальному воздействию на жизнь государства новым массам, вызывает глубокое перемещение социальных сил и влияний» [1, с. 199].

Закон про введення загального виборчого права рейхстаг затвердив 1 січня 1907 р. [1, с. 199]. Але на ділі це право було далеко не загальним. Виборчих прав не мали жінки, встановлювався річний ценз осілості, високий віковий ценз. Нерівномірно розподілялися виборчі округи. В Угорщині в квітні 1906 р. одночасно настрої населення і чиновництва стали схилитися на користь компромісу. Була досягнута домовленість про формування нового уряду під керівництвом відомого державного діяча ІІІ. Векерле.

С. Н. Южаков, автор відділу «Политика», журналу «Русское богатство» відзначав, що справедливе та рівноправне вирішення національних питань є для сучасної держави наріжним каменем її життєздатності та її сили [4, с. 91].

У 1907 р. в Австро-Угорщині вперше відбулись загальні, прямі, рівні та таємні вибори в Рейхстаг. В результаті голосування найбільшою фракцією нижньої палати рейхсрату стала Християнсько-соціальна. Ось як ця подія описувалася в журналі «Русская мысль»: «первое, что действовало особенно поражающе, когда пришли известия о результатах выборов,— это была победа социал-демократов, которые сразу приобрели 53 мандата: в Вене, Богемии и Моравии, Силезии, альпийских и итальянских провинциях; кроме того, более 50 мандатов подлежали перебаллотировке, и это после того, как в прежнем рейхсрате их насчитывалось всего 11» [1, с. 202].

Як зазначає С. Котляревський очевидно, що такі успіхи клерикальних партій були пов'язані з крайньою невдачею для німецьких ліберальних партій; втім, в цьому відношенні вони не стояли самотньо: лібералізм зазнав поразки і серед слов'янських виборців. З іншого боку, дуже несприятливо склалися вибори для націоналістичних партій [1, с. 202].

Російські ліберальні видання детально висвітлювали події які відбувались в Австро-Угорщині. Вони аналізували проблеми, які дуже хвилювали російську громадськість, в першу чергу демократичні вимоги мас, їх втілення в імперії. Багато місця приділено питанням місцевого самоврядування в автономіях, провінціях і в окремих землях.

Дуалістична імперія Австро-Угорщини, яка переживала кризу внаслідок впливу російської революції 1905 р. виробляла свої шляхи подолання кризи, напрацьовувала свій досвід, що не могло не цікавити російську ліберальну громадськість.

Література

1. Котляревский С. Иностранная политика // Русская мысль. – 1907. – Кн. VI. – С. 195-207.
2. Слонимский Л. З. Иностранное обозрение // Вестник Европы. – 1905. – Т. I. – С. 834-849.
3. Слонимский Л. З. Иностранное обозрение // Вестник Европы. – 1905. – Т. IV. – С. 796-809.
4. Южаков С. Н. Политика // Русское богатство. – 1905. – № 4. – С. 81-97.